افق حوزه

- سال بیست و سوم
- شماره ۸۱۳
- دوشنبه ۲۶ شهریور ۱۴۰۳
- ۸ صفحه • ۵۰۰۰ تومان

Ofogh-e Hawzah Weekly

- صاحب امتیاز: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
- مسئول مرکز رسانه و فضای مجازی حوزه‌های علمیه: رضا رستمی
- سردبیر: رمضانعلی عزیزی • با همکاری هیأت تحریریه
- تلفن: ۳۲۹۰۰۵۳۸ • نمابر: ۳۲۹۰۱۵۲۳
- صندوق پستی: ۳۷۱۸۵/۴۳۸۱
- نشانی: قم، بلوار جمهوری، کوچه ۲، پلاک ۱۵
- پایگاه اینترنتی: www.ofoghhawzah.ir
- پست الکترونیک: info@ofoghhawzah.ir
- کارشناس فنی چاپ: مصطفی اویسی • چاپ: صمیم ۶۵۵۸۶۸۰۱ (۰۲۱)

در محضر نور

پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله

بِالْعِلْمِ یُطاعُ اللهُ وَ یُعْبَدُ وَبِالْعِلْمِ یُعْرَفُ اللهُ وَیُوَحَّدُ وَ بِهِ تُوصَلُ الأرْحامُ و تُعْرَفُ الحَلالُ وَالْحَرامُ وَ العِلْمُ اَمامَ الْعَقْلِ.

به‌وسیله علم، خداوند اطاعت و پرستیده می‌شود، به‌وسیله علم، خداوند شناخته می‌شود و یکتا شمرده می‌گردد، به‌وسیله علم، صله رحِم انجام می‌شود و حلال و حرام شناخته می‌شود و علم، جلودار عقل است.

تحف العقول، ص ۲۸

سخن بزرگان

آیت‌الله مشکینی رحمه‌الله‌علیه

توصیه می‌کنم از اول تا آخر نماز بکوشید که توجه‌تان به خدا باشد و هر چه که می‌توانید نماز را کامل کنید تا روحتان از نماز سیراب شود. گاهی سجده‌های طولانی انجام دهید و اصرار کنید تا اشکتان جاری شود. روایت هست که با اصرارهای فراوان، درهای آسمان باز می‌شود و خداوند می‌فرماید: ملائک ببینید بنده من چه می‌کند.

زیست توحیدی پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله

الگویی ماندگار برای مردم جهان

حجت‌الاسلام والمسلمین سیدسجاد ایزدهی

پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله پیام‌آور توحید، عدل، انسانیت و مهربانی در عصر ظلمت و تاریکی جهانیان بود. آن‌حضرت پیام وحی را از خدای یکتا به مردم می‌رسانید و توحید و یکتاپرستی را در تمامی ابعاد عمر بابرکت خود متجلی می‌ساخت؛ سبک زندگی ایشان توحیدبنیاد و سیره رفتاری ایشان اخلاق‌مدارانه و مبتنی بر مهربانی بود.

رهبر معظم انقلاب اسلامی، در وصف شمه‌ای از کمالات آن‌حضرت که در قرآن کریم از آن یاد شده است، می‌فرمایند: زنده نگه داشتن یاد مولودِ مبارکِ رسول اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله برای این است که ما به مضمون این آیه شریفه که فرمود: «لَقَد کانَ لَکُم فی رَسولِ‌اللهِ أُسوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَن کانَ یَرجُو اللهَ وَالیَومَ الآخِرَ وَذَکَرَ اللهَ کَثِیرًا»، عمل کنیم. پیغمبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله اسوه حسنه است؛ این را قرآن به‌صراحت دارد می‌گوید. اسوه است، یعنی چه؟ یعنی یک الگویی است که ما باید از این الگو تبعیّت کنیم؛ در قلّه‌ای قرار گرفته، ما باید از این حضیض به سمت آن قلّه پیش برویم، حرکت کنیم؛ بشر تا آنجایی که می‌تواند، باید حرکت کند به سمت آن قلّه؛ اسوه یعنی این.

(۱۴۰۱/۰۷/۲۲)

به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، برای دانستن هرچه دقیق‌تر زیست توحیدی پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و اقدامات موحدانه آن‌حضرت در اجتماع، حجت‌الاسلام والمسلمین سیدسجاد ایزدهی، رئیس پژوهشکده نظام‌های اسلامی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، در گفت‌وگویی به موضوع فوق پرداخت که تقدیم نگاهتان می‌شود.

▫ چرا توحید مفهوم محوری و اساسی همه ادیان است؟

• اگر قرار باشد، عالم هستی را تقسیم کنیم به مجموعه‌هایی هماهنگ منسجم و مرتبط که تمام آنها مخلوقات خالق دیگری هستند، طبیعتاً اولین و مناسب‌ترین واژه‌ای که باید از آن یاد کنیم، توحید است؛ چون عالم، مولود و مخلوق خداوند است و انسان هم به‌عنوان عضوی از عالم وجود، جز خدا را نمی‌تواند در نظر بگیرد؛ به‌همین دلیل است که مسئله توحید، حلقه محوری تمام کائنات است؛ اگر ما توحید را به‌عنوان یک باور ذهنی در نظر بگیریم، تبدیل به نقطه اتصال و اشتراک ما به منشأ عالم می‌شود و در سراسر زندگی انسان ظاهر می‌شود. انسان جز به هادی و منجی آن قدرت یکتا نمی‌تواند تکیه کند و به‌تبع همین است که رسالت و نبوت نیز، مشتق از توحید است و نمی‌توان از آنها مجزای از توحید یاد کرد؛ همان‌گونه که تحقق عینی و کامل توحید نیز، ایجاد دیگر ارکان را به دنبال دارد.

▫ پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله چگونه توحید را در زندگی پربرکت سیاسی، اجتماعی و شخصی خود پیاده کردند؟

• برای پاسخ به این پرسش، ابتدا باید توجه داشته باشیم که توحید دارای یک معنای سلبی و یک معنای ایجابی است. معنای سلبی توحید آن مواردی است که توحید را به خطر می‌اندازد و آن را نقض می‌کند؛ مانند کفر و شرک در افرادی که یا به خداوند متعال عقیده ندارند یا برای او شریک قائلند. پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله در شرایطی در مکه چشم به جهان گشود که مشرکین الهه‌های متعددی را می‌پرستیدند و به دست خود بت می‌تراشیدند تا جایی که این عقاید نادرست شرک‌آمیز در گوشه گوشه زندگی‌شان رسوخ کرده بود و در جنگ‌ها از آنان یاری می‌خواستند و بدین منظور هدیه‌هایی را پیشکش می‌کردند. در چنین شرایطی یقیناً گام نخست و نقطه آغاز فعالیت رسول‌الله صلی‌الله‌علیه‌وآله در جزیرةالعرب نفی شرک و زدودن عقاید باطل از آینه قلب‌ها بود و پس از پاک شدن زنگارها بود که آن‌حضرت نور متعالی توحید را به جان انسان‌ها می‌تاباند.

گام دوم رسالت حضرت محمد مصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله پس از بی‌خاصیت کردن الهه‌های دروغینی که مردم جاهلیت به‌عنوان واسطه الله خطاب می‌کردند، همان وجه ایجابی توحید بود؛ همان‌طور که پس از لا اله، الا الله می‌آید؛ پس از شریک‌زدایی از خداوند متعال، رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله، توحید را به‌عنوان یک امر ذهنی و فراتر از آن، به‌عنوان یک امر جاری در جامعه، کنش‌های اجتماعی نظیر حمایت از زنان و دختران، کمک به نیازمندان و احقاق حقوق مظلومین را نیز در کنار مناسکی مانند نماز و روزه و حج گرد می‌آوردند و محبت و همدلی و ظلم‌ستیزی را رواج می‌دادند و به توحید ذهنی و لفظی بسنده نمی‌کردند.

▫ علت تأکید پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله بر بعد عملی توحید و رفتار موحدانه چه بود؟

• از نخستین برکات پذیرش توحید و پذیرش ذات خدای یکتا این است که روحیه مهربانی و عدالت‌طلبی و اعتقاد به رستاخیز در افراد نهادینه می‌شود و به‌تبع آن، نظم اجتماعی و جامعه مطلوب شکل می‌گیرد؛ از طرفی مردم با سبک زندگی و شیوه رفتار موحّدانه، توحید را به‌عنوان یک اصل می‌پذیرند و از آن پیروی می‌کنند؛ درحالی‌که اگر توحید به‌عنوان یک اصل تو خالی و بی‌استفاده وجود داشته باشد و در سبک زندگی و شیوه تعاملات موحدان تغییری ایجاد نکند، کسی رغبتی به پذیرش این اصل الهی پیدا نمی‌کند؛ به‌همین جهت است که یقیناً جامعه و کنش‌های فردی موحّدان، باید انوار قدسیه توحید را از قلوب آنان بازتاب دهد.

▫ ممکن است گوشه‌ای از زیست موحّدانه رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله و یاران ایشان را نقل کنید؟

• اگرچه جامعه جزیرةالعرب که پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله در آن منطقه مبعوث شدند، لبریز از جهالت و شرک و کفر بود؛ اما یاران آن‌حضرت که نهادشان به‌وسیله یکتاپرستی متجلی شده بود، آن‌چنان مقاومت و ایستادگی در مقابل شکنجه‌ها و آزارها نشان می‌دادند که در زیر شکنجه‌ها به شهادت می‌رسیدند؛ اما حاضر نبودند، به آیین‌های جاهلی پیش از خود بازگردند. در جای جای تاریخ صدر اسلام می‌بینیم، مسلمانان که سختی هجرت و بی‌چیزی و تنگناها را به جان خریده و با سختی‌ها مبارزه کرده‌اند، همه و همه از پرتو اندیشه توحیدی است که پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله در جامعه رواج داد. شاید یکی از حکمت‌های خدای متعال برای انتخاب جزیرةالعرب به‌عنوان نقطه آغاز گسترش اسلام در جهان این بود که مردم آن منطقه، پیش از اسلام از هیچ سلاح یا فناوری جنگی و توان نظامی و تسلیحاتی برخوردار نبودند و تنها عاملی که عده اندک مسلمانان را بر تعداد زیاد و مجهز لشکر کفار و مشرکین پیروزی می‌بخشید، ایمان و عقیده راسخ آنها به خدای متعال بود و شجاعت و اقتدار و تلاشی که از آن نشأت می‌گرفت و همین برای پیروزی آنان مقابل صاحبان زر و زور کافی بود؛ چراکه باور «یا شهادت یا پیروزی»، منطق باور به خداست و همین باور توحیدی، تنها سلاح مسلمان در جنگ‌ها بود و همین باور توحیدی بود که مردم مدینه را وا داشت که نیمی از اموال خود را به مهاجران بدهند و آن‌ها را که از نژادهای مختلف بودند، برادر خود بنامند و شاکله یک جامعه اسلامی را در مهد جوامع جاهلی برجسته کنند.

▫ اقدامات توحیدی رسول‌الله صلی‌الله‌علیه‌وآله در سطح جامعه چه بود؟

• در بعد سیره توحیدی حضرت محمد مصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله نیز بهتر است، به ۳ نکته اشاره کنم: ابتدا اینکه هرچیزی اصلی دارد؛ به‌گونه‌ای که می‌دانیم، فرضاً اصل محوری در کاپیتالیسم، سرمایه‌داری است؛ اما در اسلام همین اصل در تمام شاخه‌ها و زمینه‌ها توحید است؛ نکته دوم اینکه اگرچه جامعه در زمان پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله به وجود ادیان و عقاید قبایل متفاوت متکثر بود؛ اما یکتاپرستی اولین تبلورش در جامعه ایجاد وحدت و جمع‌آوری افراد متفاوت تحت یک لوا و پرچم است با حاکمیّت خدا و رهبری پیامبر برگزیده او و قطعاً هر تکثری هم که وجود دارد، باید ذیل یک حاکمیت قرار بگیرد و نکته سوم از این قرار است که پیامبراکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله به ما آموختند که جدای از توحید در باور و اندیشه، کلمه توحید در جامعه ما باید به توحید کلمه مبدل شود و تمام تفرقه‌ها را به وحدت برساند و هدایت کند. این امری بود که اسلام محقق کرد و از مرز تمام نژادها و رنگ‌ها و نام‌ها و نسب‌ها گذشت و در آیه ۱۳ سوره مبارکه حجرات حرف نهایی خود را این‌گونه بیان کرد: ﴿یا ایها الناس انا خلقناکم من ذکر وأُنثی وجعلناکم شعوبا وقبایل لتعارفوا ان اکرمکم عند الله اتقاکم ان الله علیم خبیر﴾؛ ای مردم! ما شما را از یک مرد و زن آفریدیم و در تیره‌ها و قبیله‌ها قرار دادیم، تا یکدیگر را بشناسید؛ ولی گرامی‌ترین شما نزد خداوند با تقواترین شماست؛ خداوند، دانا و خبیر است.»

▫ اگر بخواهیم توحید را به‌عنوان زیربنای اکتشاف علوم در نظر بگیریم چه مؤلفه‌هایی را باید رعایت کنیم؟

• اگر ما در مقوله توحید به یکتا شناختن خداوند اکتفا کنیم، بدون شک ابلیس از موحدترین موجودات است؛ چراکه شناخت ابلیس از خدا و حتی مناجات او با خداوند عالم، بیش از ماست؛ اما چیزی که ابلیس را به پست‌ترین موجودات و رانده شده درگاه باری‌تعالی تبدیل می‌کند، عقیده و شناخت او نیست؛ بلکه رفتار نادرست و منحرفی است که مرتکب می‌شود؛ پس اگر ما تنها در دل خدا را یکتا بدانیم؛ اما شیوه کسب علم و مسیر بذل علم ما در راستای خواهش‌های نفسانی یا قدرت و ثروت و مسائل دیگر باشد، علم ما توحیدی نیست و ارزشی ندارد؛ همان‌طور که امروزه بنیاد بسیاری از علوم، انسان‌محوری است؛ نه خدامحوری و آن هم انسانی خودبنیاد و نه خدابنیاد. طبعاً علوم انسانی و علوم طبیعی و نظری نیز از این گزند در امان نیستند و حتی گاهی ابزارهای دستیابی به آنها نیز، خودمحورانه و غیرتوحیدی است، به این معنا که فرضاً به‌خاطر راحتی بیشتر انسان به سایر موجودات آسیب رسانده شود و نفع آنان در نظر گرفته نشود، این مسیر اومانیستی تمدن غرب، همچنان در حال پیشروی است و در جوامع علمی نیز، در حال گسترش است؛ این در حالی است که ما باید ابزارها، روش‌ها و فناوری‌های علمی را با نگرش توحیدی و خدامحوری بازتولید کنیم؛ بدین‌ترتیب توحید را در جامعه اقامه کنیم تا به‌موجب این تولیدات علمی، گسترده وسایل ایجاد تمدن نوین اسلامی فراهم شود.

عطر یار

پنهانِ پیدا

غلامعلی حداد عادل

آسمان ابری است اما ماه پیدا می‌شود
ماه پنهان است اما گاه پیدا می‌شود
ماه بازی می‌کند با خاکیان از پشت ابر
گاه پنهان می‌شود ناگاه پیدا می‌شود
آسمان تاریک، ره باریک، مقصد ناپدید
زیر نور ماه اما راه پیدا می‌شود
از برای دیدن مهتاب پنهان زیر ابر
گاه‌گاهی فرصتی کوتاه پیدا می‌شود
یوسف یعقوب در صحرا اگر گم می‌شود
یک دو روز دیگر اندر چاه پیدا می‌شود
سینه‌ای دارم که در آن جا برای کینه نیست
اندر این آیینه تنها آه پیدا می‌شود
گرچه ناپیداست اما دل گواهی می‌دهد
قاصدی با مژده‌ای دلخواه پیدا می‌شود
بی خدا بودم در آن عمری که با خود زیستم
هر کجا من گم شوم الله پیدا می‌شود

یادداشت

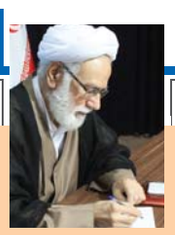

بهارجان و جهان

به یاد میلاد خجسته پیامبر خاتم صلی‌الله‌علیه‌وآله

استاد جواد محدثی

بهارجان‌ها و فصل رویش حیات طیبه فرا رسید.

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله آفتاب عالم‌تابی بود که در نیمه شب جاهلیت طلوع کرد و ظلمت شرک و جهل را از سیمای جهان زدود.

خورشید فروزانی بود که در افق کبود هستی درخشید و نجات انسان‌ها را به ارمغان آورد.

خداوند او را آفرید، تا چهره آفرینش را روشن کند و او را مبعوث کرد تا هدایت‌گر عالمیان باشد.

رسالت او، آشنا ساختن جهان یگانه از خدا با آفریدگار بود.

درو بر او که جهان را از حلاوت محبت خدا پر کرد و زمان و تاریخ را از موج تکبّر آکنده ساخت.

آن پیشوای پاکی و پاکان آمد تا خنجر کینه‌توزی‌ها، تعصب‌ها و دشمنی‌ها را از دست جاهلان جاهلیت‌زده برگیرد و کتاب و حکمت و لوح فلاح و سلاح صلاح را به دست‌شان دهد. عنوان برجسته قرآنی او مبشّر و منذر بود.

او دیباچه زرین و سرفصل نورانی کتابی بود که کلماتش جوشیده از وحی و فرودآمده از عرش و نازل‌شده از ملکوت بود.

رسالت آن رسول، چتری از آگاهی و ایمان بر سر بشریت گشود. با دعوت به وحدت و اعتصام به حبل‌الله، تلاش کرد تا امت را از بارش تفرقه مصون سازد تا دامان همدلی، به لجن‌های تفرقه و غبارهای پراکندگی آلوده نگردد.

همتش فلاح مردم بود، شعار دعوتش «قولوا لا اله الا الله تفلحوا...»

با عزمی راسخ و باهیبت و سه سال تلاش شبانه‌روزی و رأفت با مؤمنان و جهاد با کافران، امتی همدل و هم‌هدف پدید آورد که قلوب‌شان عارف به خدا بود و پاک از نفاق و کبر و غرور.

اگر هستی که آفریده دست قدرت الهی است، صدفی گوهرپرور بود، آن گوهر نفیس وجود محمد مصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله بود که به تکوین معنی بخشید و جلوه حدیث قدسی لولاک گشت.

اینک آفتاب مهر او، از ورای قرن‌ها می‌تابد و جان و جهان را گرم و روشن می‌سازد.

معمار جان‌های آماده کمال است و در هندسه وجود، زیباترین نقش‌های ماندگار را ترسیم می‌کند.

درود بر او که میلادش، موج رحمت است و نام و یادش گرمابخش دل‌ها.

از سوی حوزه علمیه خراسان برگزار می‌شود

نهمین نمایشگاه تخصصی کتب حوزوی و معارف اسلامی

معاون علمی حوزه علمیه خراسان گفت: نهمین نمایشگاه تخصصی کتب حوزوی و معارف اسلامی، از ۲۶ شهریور تا ۲ مهر، با ارائه ۲۰ هزار عنوان کتاب از ۱۵۰ ناشر مطرح کشوری و بین‌المللی برپا می‌شود.

حجت‌الاسلام والمسلمین مهدی رضایی در گفت‌وگو با خبرگزاری حوزه در مشهد، در خصوص برگزاری نمایشگاه کتاب، گفت: نهمین نمایشگاه تخصصی کتب حوزوی و معارف اسلامی از ۲۶ شهریور آغاز و تا پایان روز ۲ مهر در ۹۵ غرفه و ۲۰ هزار عنوان کتاب در محل مجتمع حوزوی آیت‌الله شاهرودی رحمه‌الله‌علیه واقع در خیابان امام رضا علیه‌السلام ۱۹، (چهارراه دانش، کوچه آیت‌الله مصباح یزدی رحمه‌الله‌علیه ۴)، از ساعت ۸:۳۰ تا ۱۷:۳۰ برگزار می‌شود.

معاون علمی حوزه علمیه خراسان، با بیان اینکه مراسم افتتاحیه این نمایشگاه روز دوشنبه ساعت ۱۰ صبح برگزار خواهد شد، افزود: برپایی این نمایشگاه در سال ۱۳۹۴ با ۲۰ ناشر آغاز خواهد شد و امسال در سال نهم آن، با ۱۴۰ ناشر داخلی و نمایندگان ۱۰ ناشر بین‌المللی از کشورهای عراق، لبنان و مصر و همچنین آثار ۱۰ ناشر کودک و نوجوان و در مجموع ۱۶۰ ناشر برپا می‌شود.

وی افزود: نمایشگاه تخصصی کتب حوزه و معارف اسلامی، بر اساس اسناد بالادستی و سند چشم‌انداز حوزه علمیه خراسان، نظام جامع پژوهش و برنامه‌های کلان پژوهشی، طرح‌ریزی و در هشت دوره با رشد و تکامل فرایند برگزار خواهد شد.

حجت‌الاسلام والمسلمین رضایی، با اشاره به نقش نمایشگاه کتاب در تقویت نشاط علمی حوزویان در ابتدای سال تحصیلی، افزود: ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی، ارتقای فرهنگ پژوهش و زمینه‌سازی برای عرضه آثار علمی مؤسسات و مراکز علمی کشور، مرتبط با نیازهای علمی و پژوهشی دانش‌پژوهان، حوزویان، اساتید و نخبگان در این عرصه، معرفی تازه‌های نشر و حمایت از مؤلفان و ناشران علوم و معارف دینی مد نظر بوده که در قالب برپایی نمایشگاه، می‌توان حوزه علمیه خراسان را به‌عنوان نهاد علمی، فرهنگی و پژوهشی فعال در کنار سایر کنش‌گران عرصه پژوهش و دانش معرفی کرد.

معاون علمی حوزه علمیه خراسان، با اشاره به اینکه این نمایشگاه، بعد از نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، به‌عنوان نمایشگاه تخصصی استانی در نوع خود کم‌نظیر است، گفت: در کنار برگزاری نمایشگاه، طرح تأسیس شش کتابخانه تخصصی، بیستمین دوره طرح اهدای کتاب (اهدای دانایی با اهدا و توزیع قریب به ۱۰ هزار جلد کتاب جمع‌آوری شده)، همچنین رویدادها و نشست‌های علمی، ارائه مشاوره‌های پژوهشی، رونمایی از تازه‌های نشر و معرفی کتاب، همزمان با این رویداد برگزار می‌شود.

وی با اعلام اینکه برای ۸۵۰۰ نفر بن خرید کتاب بر اساس رتبه‌بندی پژوهشی و آموزشی در نظر گرفته شده افزود: امسال پیش‌بینی می‌شود، ۱۲ هزار نفر از این نمایشگاه بازدید نمایند.